

TIEDÄ JA TOIMI

Tyttöjen ja naisten ympärileikkausten ehkäisy

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus on tuhansia vuosia vanha kulttuurinen perinne, jota harjoitetaan yhä Afrikassa, Lähi-idässä ja Aasiassa. Asia on ajankohtainen myös Suomessa kansainvälisen muuttoliikkeen vuoksi.

Miksi tyttöjä ja naisia ympärileikataan?

Tyttöjen ja naisten ympärileikkausperinteen taustalla vaikuttavat moninaiset syyt, jotka vaihtelevat maasta, alueesta ja kulttuurista toiseen.

Perinne liitetään usein uskontoon, vaikka mikään uskonto ei perusopetuksissaan vaadi tytön tai naisen ympärileikkaamista.

Tavan noudattamista perustellaan uskonnon lisäksi kulttuurisilla, moraalilla, sosiaalisilla ja taloudellisilla tekijöillä. Myös seksuaalisuuteen, puhtauteen ja esteettisyyteen liittyvät käsitykset vaalivat perinteen jatkumista.

Terveyshaitat

Ympärileikkaus on peruuttamaton toimenpide, josta aiheutuu monenlaisia terveyshaittoja. Seuraukset vaihtelevat tekijän, tekotavan, toimenpiteen laajuuden ja vallitsevien olosuhteiden mukaan.

Välittömät terveyshaitat

- kipu, verenvuoto, tulehdukset, virtsaamisvaikeudet ja psykologiset ongelmat

Pitkäaikaiset terveyshaitat

- voimakkaat kuukautiskivut, yhdyntäkivut, arpeutumisen jälkivaivat, virtsaamisvaivat ja psykologiset ongelmat

Synnytykseen liittyvät ongelmat

- synnytyspelot, vaikeus seurata synnytyksen kulkua ja sikiön vointia, tarpeettomat keisarileikkaukset ja psykologiset ongelmat

Tiesitkö, että

- tyttöjen ja naisten ympärileikkaus on muinainen kulttuurinen perinne
- tyttöjen ja naisten ympärileikkausta harjoitetaan tänäkin päivänä eri puolilla Afrikkaa, Lähi-itää ja Aasiaa
- tyttöjen ja naisten ympärileikkausperinne on ajankohtainen myös Suomessa
- tyttöjen ja naisten ympärileikkauksista aiheutuu monenlaisia terveyshaittoja
- tyttöjen ja naisten ympärileikkaus on kielletty Suomessa; myös Suomessa asuvan tytön vieminen ulkomaille ympärileikattavaksi on kielletty
- Suomella on oma kansallinen toimintaohjelma tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämiseksi
- puheeksi ottaminen on parasta ehkäisevää työtä ympärileikkausperinteen lopettamiseksi

WHO:n määritelmä

Tyttöjen ja naisten ympärileikkauksella tarkoitetaan kaikkia kulttuurisista tai muista ei-hoidollisista syistä tehtäviä toimenpiteitä, joihin liittyy naisen ulkoisten sukuelinten osittainen tai täydellinen poistaminen tai niiden vahingoittaminen jollain muulla tavalla.

- Maailman terveysjärjestö (WHO), 2008.

Ympärileikkauksesta käytetään myös käsitettä sukuelinten silpominen (englanniksi female genital mutilation, FGM).

Tyttöjen ympärileikkaus on kiellettyä Suomessa

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus on yksi naisiin kohdistuvista väkivallan muodoista. Se on Suomessa rikoslain mukaan rangaistava teko. Myös Suomessa asuvan tytön vieminen ulkomaille ympärileikattavaksi on kielletty. Suomen lastensuojelulaki velvoittaa viranomaisia toimenpiteisiin, jos tyttöä uhkaa ympärileikkaus.

Ota puheeksi – avain ehkäisevään työhön

Tyttöjen ja naisten ympärileikkaus on arkaluonteinen aihe. Sen puheeksi ottaminen saattaa tuntua vaikealta. Maltillinen ja kulttuurisensitiivinen lähestymistapa on olennaista ehkäisevän työn onnistumiseksi. Käydyt keskustelut on tärkeää kirjata asiakastietoihin jatkuvuuden turvaamiseksi.

STM:n toimintaohjelman mukaan kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollossa, päivähoidossa, lastensuojelussa, opetus- ja sivistystoimessa, nuorisotoimessa ja vastaanottokeskuksissa työskentelevillä ammattihenkilöillä tulee olla valmiudet ottaa tarvittaessa tyttöjen ja naisten ympärileikkaus puheeksi niiden maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa, joiden lähtömaissa perinnettä harjoitetaan.

Tyttö voidaan ympärileikata vauvana, leikki-ikäisenä, koulu- tai teini-ikäisenä, ensimmäisen raskauden aikana tai vasta synnytyksen jälkeen. Yleisin ympärileikkausikä on 4–10 vuotta.

Vuorosanoja ympärileikkausasian puheeksi ottamiseen

- Miten teidän kulttuurissanne suhtaudutaan tyttöjen ja naisten ympärileikkaukseen?
- Mitä perheessänne/suvussanne ajatellaan tästä perinteestä?
- Miten olette itse ajatellut toimia oman tyttärensä kanssa?
- Tiedättekö, että tytön ympärileikkauksesta aiheutuu monenlaisia terveysongelmia?
- Oletteko tietoinen/tietoisia, että Suomessa tytön ympärileikkaus on kielletty?

Jo ympärileikattujen tyttöjen ja naisten tukeminen

Työille ja naisille tehdyt ympärileikkaukset vaihtelevat lähtömaan ja kulttuurin mukaan. Yleisimmät toimenpiteet liittyvät klitoriksen ja/tai pienten häpyhuulien leikkaamiseen.

Ns. *faraoninen ympärileikkaus* on laajin toimenpide, jonka yhteydessä typistetyt häpyhuulet ommellaan yhteen niin, että ainoastaan virtsan ja kuukautisvuodon poistumiseksi jätetään pieni aukko.

Tutkimus- ja hoitotilanteissa on tärkeää säilyttää hienotunteisuus ja kunnioitus asiakasta kohtaan. Ympärileikattujen tyttöjen ja naisten hoidon tavoitteena on terveyden ja elämänlaadun parantaminen.

- Kysy tytön/naisen mahdollisista ympärileikkaukseen liittyvistä terveysongelmista
- Tarjoa avausleikkausta kaikille faraonisesti ympärileikatuille tytöille ja naisille
- Selvitä ympärileikatun tytön/naisen psykologisen tuen tarve
- Kirjaa tiedot – myös käydyt keskustelut

Lisätietoa

Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020.

Reija Klemetti, Eija Raussi-Lehto (toim.). THL Opas 33/2014. Painoalueet: lapset ja nuoret, synnyttäjien voimavarojen tukeminen, monikulttuurisuus sekä miesten seksuaali- ja lisääntymisterveys.
www.thl.fi/kirjakauppa

www.thl.fi/tyttojenvymparileikkaus

Tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämisen toimintaohjelma 2012–2016 (FGM). Helsinki:

STM. Julkaisuja 8/2012. THL koordinoi ohjelman toteutusta.
www.stm.fi/julkaisut

Tutustu myös muihin ammatillisille tarkoitettuihin Tiedä ja toimi -kortteihin:

www.thl.fi/aiheet >
Seksuaali- ja lisääntymisterveys

www.thl.fi/seliverkostokirje

Yhteystiedot

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL
PL 30
00271 Helsinki
puh. 029 524 6000

sähköposti:
seli-palaute@thl.fi

